

כבר בשבוע הראשון של מילחמת לבנון פתח העולם הזה בביקורת נוקבת של כישלונותיה המדיניים והמוסריים. מאז נכתבו על כך אלפי מאמרים. בסידורה זו המדינה נסיון לנתח את המישלונות הצבאיים המוקדמים של מילחמה זו, בלי קשר לוויכוח על מזהות המוסרית והמדינית.

בחוגים מוקדמים - וגם שלא בסרסיה, ולרוב גם לא בסורזמים סגורים. אלא בשיחות פרטיות בלבד. בסידרה זו נעשה ניסיון ראשון לנתח את המהלכים הצבאיים של המילחמה בצורה כזו או אחרת, ולהשיב על השאלות הנוקבות: מדוע לא הטיח צה"ל ניצחון מהיר וחותר במילחמה. למרות עליונותו הכבירה? מדוע איחר להגיע לביירות? מדוע לא הביס את הצבא הסורי?

כוח במהקום מוח

מילחמת הלבנון יצרה תקדים בהיסטוריה של מילחמות ישראל. כפשל מילחמה נלחמה ישראלי ערב. בשל המלחמה נשאלה עיראק. מהי מעדיפות כמותית בולטת כימעט בכל סוגייהשק. צה"ל הפעיל במרחב המצומצם יחסית של לבנון כוח של טנקים ומאות רבות של קניארטיילריה.

הצבא הערוך בקווים פנימיים - רבר המקנה עדיפות לצבא הערוך בקווים פנימיים. ואכן, הדרך מן הגולן הסורי ללבנון היא ארוכה יותר מן הדרך מהצד הישראלי ללבנון.

רבה את מהלכו האופרטיבי של המיבצע. היותה של לבנון חצויה על-ידי שרשרות-הרים מצפון לדרום הכתיבה תנועה לאורכם שלוש גזרות נפרדות - מערבית, מרכזית ומזרחית. בכל גזרה פעל כוח או כוחות בעלי פיקוד נפרד, כאשר כימעט ולא היה קשר בין פעילותם של הכוחות השונים.

(אין בכך כדי לכפור בעיקרון הקלאוזובי שהמילחמה היא המשך המדיניות כאמצעים אחרים - והיינו בכפיפות האסטרטגיה לשיקול המדיני, אלא להצביע על כך שהשיקול המדיני חייב להתחשב במיגבלות האסטרטגיה. למרות היתרונות שעמדו לרשות צה"ל, לא היו כיצועי היבשתיים במילחמת-הלבנון מרשימים. היה דרוש לו שבוע כדי להגיע לביירות, כאשר עיקר הכוחות שמולו היו בלתי-סדירים או סדירים-למחצה, ואילו את יעדי בניירות-המרכזית והמזרחית - הגעה לכביש כירות-דמשק - לא השיג בשבוע הראשון, והיה עליו לעשות זאת בקרב עוקב-מרם בשבוע השלישי למילחמה, וגם בו נתפס הקטע המערבי של הכביש כילבד.

ואילו הפעם לא עמדו מול צה"ל - אלא הצבא הסורי, שהוא קטן מזה"ל בהרבה, ורוב כוחו היה פרוס מחוץ ללבנון, וכוח לא-סדיר של אש"ף. בסך הכל כוחות אלה בלבנון כ-400 טנקים. טנקים סוריים נוספים נכנסו במהלך הלחימה והגדילו את המיספר, אם כי לא בהרבה, בשל האבדות שספגו.

ניתן היה להעביר ללבנון ביתר מהירות מכפי שיכלו הסורים לעשות עם כוחותיהם ברמה. **שנית:** גורם רבי-חשיבות, אשר העניק לצה"ל עדיפות על פני הסורים, היה שמון בעובדה שהיוזמה היתה בצד הישראלי, בעוד הצד הסורי מגיב על תנועתו של צה"ל.

ההיסטוריה הצבאית מלמדת שהעובדה שהיוזמה היא בידי של אחד הצדדים שימשה ברוב המיקרים מפתח לניצחון, והיא אחד מן הגורמים העיקריים להשגת עדיפות על האוייב.

כל זה מצריך ניתוח והסבר החורגים מעבר למיגבלות הגיאוגרפיות והמדיניות, וניתוח התוכניות והמהלכים

נראה כי הסורים הופתעו מן הבחינה האסטרטגית, וכי לא חזו הן את יעדי ההתקפה והן את יוצמתה. מן ההתנהגות הסורית בתחילת המילחמה, וכן מסיפורי שבויים סוריים, עולה כי בתחילה הניחו הסורים שההתקפה תהיה מוגבלת לפעולה נגד כוחות אש"ף, ולכן כימעט ולא התערבו. בימיים הראשונים של המילחמה כמעט ולא נקטו סורים שום צעדים שיש להם נגד צה"ל, ואף לא הפעילו את חיל-האוויר שלהם נגדו (מלבד הפגנת-נוכחות אווירית ביום השני, כאיזור ביירות, שם איבדו מיטוס אחד).

מאת רוני שפיגל

השלישי, עת החל צה"ל תוקף את מערכיהם, ואולם גם אז היתה מוגבלת בהיקפה. רק ביום הרביעי, עם תקיפת סוללות-הטילים, החלה פעילות אווירית מקפת. גם היערכותם של הסורים מעלה כי לא היו מוכנים לקראת מילחמה זו. בעת פריצתה היה חלק גדול מן הצבא הסורי ערוך בצפון סוריה כמישמות של ביטחון-פנים, אחרי הקרבות שהיו בין הצבא הסורי לאחים המוסלמים.

היתרונות העצומים

מלבד עליונותו המיספרית כיבשה ושליי טחו האווירית, היו גורמים נוספים שנתנו עדיפות לצה"ל על פני הצבא הסורי. ראשית: הצבא הסורי, במהותו מוגבל בהרבה, הוצב התפצלה בין הקמת גזרות עיקריות - לבנון, צפון-סוריה ורמת-הגולן, בעוד שצה"ל (יחד עם המילואים) יוכל היה לצמצם את כוחותיו במידה משמעותית במגזרות מצריים וירדן, עקב הנסיבות המדיניות-אסטרטגיות.

גם בתנאים של נחיתות כמותית. מן העבר השני בולט העדר כל נסיון - הן מצד הסורים, הן מצד אש"ף - ליטול לידיהם את היוזמה. מערכת-ההגנה שלהם ניהלה מערכה פסיבית בעיקרה, כאשר התקפות הנגר מצידם היו נדירות, ונערכו ברמה הטקטית.

שתי המיגבלות עומת היתרונות יש מקום לשנוב ולהזכיר את שתי המגבלות העיקריות, שניצבו לפני צה"ל - המיגבלה הגיאוגרפית-זיורית והמיגבלה המדינית-הפנימית. **תנאי-השטח** בלבנון הכתיבו במידה

מסיבות פנימיות וחיזויות, אשר התבטאו במיגבלות על האסטרטגיה והכתיבו שיטות-פעולה צבאיות שיתאמו להן. אולם המיגבלות הללו היוו חלק מן הסיבות לכישלון המהלכים הצבאיים, וכתוצאה מכך לא-יהשגת חלק מן היעדים האסטרטגיים והמדיניים.

יש מעין פאראדוקס: האם טרטיגיה הצבאית אמנם באה לשרת את המדיניות - אולם מדיניות, המטילה הגבלות על האסטרטגיה תוך התעלמות מכווניה, גורמת לכך שהאסטרטגיה לא תשיג את יעדיה, ולפיכך תיכשל גם המדיניות.

מילחמת-הלבנון מהווה דוגמה מובהקת כיצד התערבות המדיניות בשיקולים אסטרטגיים עלולה לשבש את המהלכים האסטרטגיים, כך שלא תצמח מהם תועלת מדינית. לגבי מקבלי-ההחלטות המדיניים, זהו אולי הלכת החשוב ביותר.

טנק, פאמון' בדרך לנבטיה: המרכבה סתמה את הדרכים ההרדית בציר המרכזי והמזרחי

האופרטיביים, דרושים ניתוחים הנוגעים לתיאורם בסיסיים יותר של מיבנה הצבא, חימוש, דוקטרינת-הלחימה שלו ותפיסות-הסדר בו.

ההר אינו אוהב טנקים

מילחמת-הלבנון היא אחד המיקרים להימנעם בתולדות צה"ל שבו נוהלה המערכה על-ידי פורמציית משוריינות גדולות בשטח הררי רציף. תקדים לכך קיים רק במילחמת ששת-הימים, בקרב לכיבוש הגדה המערבית, ואולם סדרה-כוחות שהופעל שם על-ידי צה"ל היה קטן בהרבה מזה שהופעל בלבנון, וגם ביחס חי"ר/שריון היה מישקל גדול יותר לחי"ר. לקחי מילחמת-הלבנון אימתו את מה שהיה ידוע זה מכבר - בשטח הררי נודע לטנק תפקיד מישני, בעוד שהכוח העיקרי הוא החי"ר, המסתיע בטנקים, ארטיילריה הנרסה וחיל-אוויר.

